

Lutki

1 2017

ZA KUBŁARKI
A KUBŁARJOW

Ščětkowe dźiwadło

Wšelake ščětki sej wotkrywać

Utensil, kotryž kóždy z nas wšědnje wužiwa, tola lědma zańc ma, je ščětkka. Čehodla njeměli ju raz do fokusa poskitka stajić? Chcemy Wam tu posrědkować ideje, kak móhli so dźěci ze ščětkami zaběrać a kak hodźeli so za spěchowanje řeče zasadzić.

W předpolu móhli dźěcom najprjedy raz někotre prašenja stajić:

Kotre ščětki mamy w pěstowarni?

Hižo w pěstowarni samej namakaće zawěšće tójšto wšelakich eksemplarow, kaž **zubnu ščětku**, **ščětku za włosy**, **ščětku za nuznik** abo **mjetawku**.

Štó wužiwa ščětki na dźěle?

Tu někotre přikłady:

saznik – **wuhenjowa mjetawka**

moler – **tapecěrowanska ščětkka**

kuchar – **ščětkka za myće zežiwidłow**

zahrodnik – **ščětkka za kwětkowe hornicy**

rjedžerka – **chošćo**

frizer – **ščětkka za włosy**

pinčnik – **ščětkka za škleńcy**

křižer – **karteča (ščětkka za rjedženje konja)**

Tež staršich móhli do aktiwity sobu zapřijeć, z tym zo daće džěcom domjacy nadawk:

Kotre dalše ščětki maće doma?

Snano přinjesu džěci tež jednu (zajimawu) ščětku wot doma sobu, jeli to hygieniski staw dowoli. Zawěsće njebudu wěšte družiny wšitkim znate, tuž móže kóžde džěco swoju ščětku druhim předstajić. To budže snano črijowa ščětkka, wopłokowanska ščětkka, ščětkka za rjedženje, ručna ščětkka, ščětkka za česanje zwěrjećeho kožucha, ščětkka za žaluzije, grotowa ščětkka abo kupanska ščětkka za chribjet.

Kajki je rozdžěl mjez ščětku a seršćowcom?

Za rozjasnjenje tutoho prašenja je derje, jeli maće hižo fundus rozdžělnych ščětkow nahromadženy a nimo toho wězo znajmjeńša jedyn seršćowc. Nimo **seršćowca za rysowanie** móže to **być molerski seršćowc, seršćowc za truhanje brody abo seršćowc za kosmetiku. Zhromadne** matej seršćowc a ščětkka, zo su seršće ze wšelakeho materiala, pak z přirodnych materialijow kaž ze zwěrjećich kosmow, z metala abo z plasty. Wobaj matej tež jedne přimadło. **Rozdžělné** je, zo steji přimadło ščětki zwjetša w prawym kuće k ščětce, pola seršćowca pak su seršće kaž podlěšenje přimadła, běža potajkim runje dale. Ščětkka ma hłownje nadawk, něšto mazane wotstronić, něšto zrunać abo namazać. Powšitkownje pak služi k rjedženju, wužiwa so potajkim skerje za hruke džěta. Tež seršćowc móže so při rjedženju wužiwać,

ale skerje za drobne džěta. Hłownje pak wužiwa so seršćowc za nanošowanje barby, kapalinow abo próška.

K **dokumentaciji projekta** móžeće džěci z fotoaparatom na „hońtwu za ščětkami“ posłać, takrjec na ščětkowu safari. Wučišćane fota móhli na př. scěnowinu pjelnić. Zajimawe móhło tež być, ščětki „w akciji“ fotografować. Wězo móža džěci wšelake ščětki tež na wulku scěnowinu namolować.

W běhu zaběry džěci ze ščětkami budu sej wone jich jednotliwe „charaktery“ wotkrywać – individualnosć kóždeje ščětki, kotruž wučinjeja forma, wulkosć, kajkosć materiala kosmow a přimadła kaž tež jich funkcija.

Za **ščětkowe dźiwadło** wobstarajće sej nowe (!) ščětki. Wosebje wulke wjeselo je, ščětki wupyšić a jim mjezwoča nalěpić abo namolować. Njech džěci nastatym figuram wšelake mjena daja. Krok k dźiwadłowej hrě je nětko mały: Dajće džěcom sej cyle jednorje z tutymi samo zhotowjenymi klankami hrać a připosłuchajće jim. Snano chcedža někotre džěci wumyslenu stawizničku předhrać. Tute móžeće dokumentować. K inspiraciji tajkeje hry namakaće na přichodnej stronje bajku „W kralestwje ščětkow“, kotruž smy za Wos přetožili.

Žórło: klein & groß 05/2015, str. 33

Bajka

„W kralestwje ščětkow“

Kral Nuznikowa-ščětka a jeho mandželska kralowna Wopłokowanska-ščětka měještaj překrasnu džowku: princesnu Zubnu-ščětku. Wona běše cyle lubozna holčka, šwižna, runa zrosčena a chodžeše w překrasnym rózojtym šaće. Jónu pak přińdže čas, to bu z holčki žona, a kral a kralowna pytaštaj za swoju džowku muža.

Njesmědžeše być přehrubby, ale tež nic přemiły, nic přetołsty, ale tež nic přeceńki. Kralowski por wozjewješe po cytym kraju, zo maja so wšitcy młodži mužojo w palasće předstajić. Na to woni wšitcy přińdžechu a wuchwalowachu swoje dobre kajkosće: „Ja sym rjany a nadobny, pohibuju so jara elegantnje“, praješe muž, kiž bě wjacebarbna a naduta ščětka za włosy.

„Ja sym dokładny a twjerdy, mi tak bjeze wšeho nchtó ničo njenabarbi“, měnješe kadla, kiž bě rjedženska ščětka.

„Ja wšitko wěm, do kóžděho rózka móžu sej zalěžć, ja tak lohcce ničo njeskomdžu“, naduwaše so młody muž, kiž bě ščětka za kwětkowy horn.

A tak džeše to dale. Mnozy přichadźachu a kóždy wuchwalowaše swoje dobre kajkosće a so naduwaše.

„Na, što měniš?“, prašeše so kral Nuznikowa-ščětku swoju džowku Zubnu-ščětku po kóždym ščětkowym mužu.

„Ow ně“, princesna Zubna-ščětku po kóždym skiwleše, „tajkeho muža nochcu měć!“

Cyle na kóncu pak přińdže cyle njenapadna ščětku, knjez Ručna-ščětku. Poprawom njeje so chcył w dołhim rynku nastupić, ale hižo wotdaloka bě so do princesny zalubował a ju hižo dołho wobkedźbował.

„Ja móžu twjerdy być, ale tež mjehki, dokelž mam dwaj bokaj. Njejsym přewulki, a tež nic předołhi. Njejsym ani přetołsty, ani přeceńki. Sym cyle jednorje přeco tu, hdyž mje trjebaš!“ Tole princesnu Zubnu-ščětku hnuješe a wona juskaše: „Knjez Ručna-ščětku ma mój princ być!“

Tři dny swjećachu kwas a jeli njejestaj wumrětoj, potom staj džensa hišće žiwaj – pohladaj tola raz do swojeje kupjele!

awtorka: Brigitte Richter
wozjewjene w: klein&groß 05/2015, str. 34

Witko je chory

Rěčny poskitk z Witko-klanku

Nazyma steji před durjemi a z tym započina so zaso čas nazymnjenjow.
Ani Witko njeje před choroscemi wěsty ...

Za slědowacu rěčnu jednotku spřihotujće sej wšelake lěkowanske utensilije: zymicowy termometer, prózdnu blešku za krjepki, měšk kamilkowego čaja a šalku, nósnik, šawl, lapku, placki přećiwo kašelej, snano tež zawčk a mały přikryw. Za hry k zwučowanju stowow kopěrujće dwójce džěle čěła (str. 7, Lutki za kubtářow/-ki) kaž tež jónu drasty (srěnje łopjeno, Lutki za džěči) na tołstu papjeru a wutřihajće kartki. Nimo toho trjebaće hišće hudźbu.

Witko sedźi stuleny na stólčku abo na klinje kubtarki

kubtarka: „Dobre ranje, lube džěči! Wonka je hižo tróšku zymnišo, ale stónco rjenje swěči, nic wěрно, Witko? Što z tobu je, Witko?“

Witko: „Mi njeje derje, mam kašel (*kašluje*), nós mi běži (*trichnje*) a mje boli htowa (*přimnje so za htowu*).“

Kubtarka potoži jemu ruku na čoto:

kubtarka: „Ow jej, Witko, sy cyle horcy, maš zymicu. Witko, ty sy chory!
Ale njeboj so, budžemy će lěkować, nic wěрно, džěči?
Tu mam cyły kófer poťny wěcow, kiž ci snadź pomhaja.“

Witko: (*stona dybawje*)
„Ach, mje tak jara šija boli!“

kubtarka: „Derje Witko, tu maš dobry čaj.“ (*poda Witkej šalku z kamilkowym čajom*)

Witko: (*pije*) „Ah, džakuju so, to derje čini!“

Nětko su džěči na rjedže. Witko žałosći, što jeho wšitko boli, a džěči jeho po přikładze kubtarki lěkują: nós – nósnik; šija – krjepki, šawl, placki; htowa – lapka, termometer

Witko: (*zywa*): „Ja sym jara mučny ...“

kubtarka: „Haj, Witko, ty dyrbiš spać.

To je wažne, hdyž sy chory. <Mjeno džěśća>, přinjes prošu zawk a přikryw za Witka.“

Džěči přihotuja Witkej přitulne łožo. Na to so Witko podžakuje, wusnje a započina smorčec. W mjezyčasu zahraja sej džěči slědowace hry. Naposledk móže so Witko, snano hižo wustrowjeny, ze slědowacym hrónčkom rozzohnować:

Witko: „Je hižo pozdže, dyrbimy kónčić.

To bě rjenje pola was – přichodny raz přińdu zas! Božemje!“

Hra „Smy chori“ (12 hrajerjow)

Kóždy džěćo ćehnje **kartku z džěłom ćěta**.

W přěnim kole praji kóždy džěćo: „Mje boli <hłowa>“. Při tym dźerži swoju kartku tak, zo móža druhe džěći symbol widzieć.

W druhim kole džěći kartki zakryja. Je sej susod spomjatkować, što druheho „boli“? W kole so džěći přeco praweho susoda prašaja: „Boli će <hłowa>?“, doniž njeje wotmołwa prawa. Narěčane džěćo wotmołwi potom: „Haj, mje boli <hłowa>“

Hra „Drasty namakać“

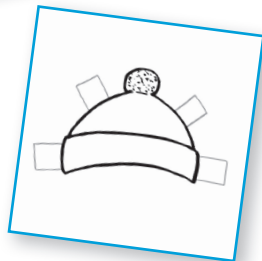
Jeli su džěćom **pomjenowanja drastow** hišće njeznate, **zwučujúce** je najprjedy z nimi. Za to rozdźělće **kartki drastow** w rumnosći. (Wočiwidnišo pak je, hdyž wupožičće woprawdžite drasty.) Za hru zaswěćće nětko hudźbu. Džěći chodža k hudźbje swobodnje po rumnosći. Hdyž hudźba hasnje, mjenujće wěsty drastowy džěl. Na to spytaja džěći, tak spěšnje kaž móžno so k wotpowědnej kartce stupić. Džěćo, kotrež je so k wopačnej kartce stupiło abo jako poslednje k prawej dóšto, wurisa. Wotběh so tak dołho wospjetuje, doniž njezwostanje jenož hišće jedne džěćo: dobyćerske.

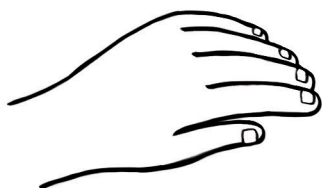
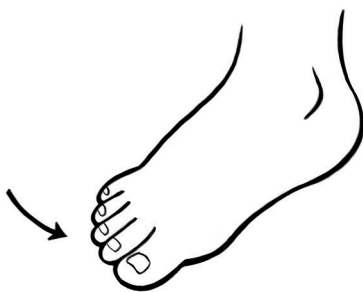
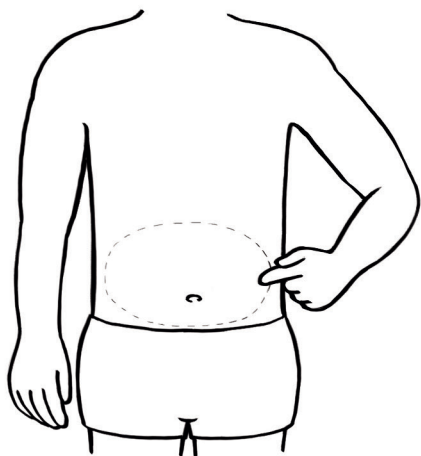
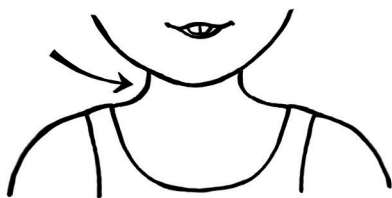
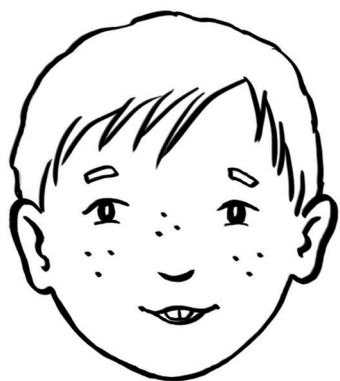
Kóždemu **džělej ćěta** hodži so wěsty džěl **drasty přirjadować**: hłowa – čapka, šija – šawl, brjuch – anorak, ruka – rukajca, noha – cholowy, palcy – črij. K wujasnjenju dajće džěći kombinacije přirjadować. Přewodźejće wšo rěčnje abo dajće džěći w jednorych sadach powědać, na př.: „Čapka słuša na hłowu.“ Hdyž džěći nětko stowa wobknježa, móžeće z kartkami **memory** hrać, pak jednoru

wariantu z dwójnikami (hłowa – hłowa, noha – noha, ...) **abo z porikami** (čapka – hłowa, cholowy – noha).

Žiwa memo-hra

Nimo normalneho memoryja, pola kotrehož so kartki wobroćaja, hodža so hrajerjo jako „žiwje kartki“ zasadžeć. Při tym je runa ličba džěći třěbna. Dwě džěći stej hrajerjej. Kóždy z tamnych džěći ćehnje jednu kartku, sej ju wobhlada a dźerži ju schowanu. Nětko započinataj hrajerjej „kartki wotkrywać“. Wotměnjejo namotwjataj přeco dwě džěći, kotrež matej na to zwobraznjenu wěc na swojej kartce pomjenować. Jeli je to za džěći spočatnje přecežko, móža kartki při tym tež wotkryć. Namaka hrajer prawy porik, smě sej kartce zdźeržeć. Jeli njeje porik prawje wotkryt, je tamny hrajer na rjedže. Štóz ma naposledk najwjace kartkow, je dobył.

Přeprošenje na dalekubłanje za kubłarki

„Nowe serbske spěwčki
a rejki za pěstowarnju a hort“

Leřika Thomasowa, wučerka na Serbskej fachowej šuli
za socialne w Budyšinje, předstaji Wam nowe serbske
džěćace spěwy za pěstowarnju a hort.

datum: - srjedu, 8. nowembra 2017

čas: 16:00 do 17:30 hodź.

městnosć: sydarnja

Rěčneho centruma WITAJ, Budyšin
Serbski dom

Póstowe naměsto 2

2. poschod

wobdžělnski přinošk: 10,- €

Prošu přizjewće so **hač do 27. oktobra 2017**
telefonisce pod 03591/ 550 400
abo z mailku (witaj-bautzen@sorben.com).
Wobdžělnski přinošk zběra so na zarjadowanju.

WITAJ
Rěčny centrum
Rěčny centrum
Sprachzentrum
Language Centre

LUTKI - 16. lětnik

Z personelných přičin
wuchadźa lětsa jenož
2 razaj.

Aus personellen Gründen
nur 2 Ausgaben in diesem
Jahr

Cytkowne zhotowjenje

Domowina - Zwjazk kužiskich Serbow z.t.,
Rěčny centrum WITAJ

hłowna zamołwita: Weronika Butendeichowa
Rěčny centrum WITAJ, Póstowe naměsto 2,
02625 Budyšin, telefon: (0 35 92) 55 04 00,
e-mail: witaj-bautzen@sorben.com

fota

Strowotna pěst. „Błótowske lutki“ (titulak);
RCW (str. 2-4)

ilustracije

Martina Burghart-Vollhardt

Zo by so lěpje čitało, wužiwamy we wěstych
padach jenož žónske pomjenowanja, na př.
kubłarka. So wě, zo su tež přeco mužojo
wotpowědnego powołanskeho stawa měnjeni.